

Strama årsredovisning 2006

Stramas uppdrag

I september 2006 ombildades Strama till ett samverkansorgan med uppdrag att verka för sektorsövergripande samordning i frågor som rör förutsättningar att bevara möjligheten att effektivt använda antibiotika vid bakteriella infektioner hos människor och djur. Strama ska också ta initiativ till åtgärder som i första hand rör människors hälsa. Uppdraget finns inskrivet i Smittskyddsinstitutets instruktion och överensstämmelse väl med de mål som Strama haft sedan starten 1995. För verksamhetsåret 2006 tilldelades Strama 10 miljoner kronor ur regeringens anslag för folkhälsopolitiska åtgärder.

Utvecklingen av antibiotikaförbrukning och antibiotikaresistens

Under 2006 har den totala antibiotikaförbrukningen ökat något i Sverige. Enligt statistik från Apoteket AB var försäljningen 2006 15.18 dygnsdoser/1000 invånare och dag. Motsvarande siffra för 2005 var 14.76. Penicilliner och tetracykliner är fortfarande de största grupperna inom öppenvården. Vid försäljning av urinvägsantibiotika förskrivet till kvinnor fortsätter trenden mot minskad bredspektrumbehandling med kinoloner. I stället ses en önskad ökning av smalspektrumpenicillin med mindre risk för resistensutveckling. Region Skåne och Stockholms län ligger som tidigare i topp vad gäller antibiotikaförbrukning inom öppen vård i landet. Även inom slutenvården ökar förbrukningen något. Den största gruppen är cefalosporiner, tätt följd av penicilliner, tetracykliner och fluorokinoloner.

Genom samarbete med Smittskyddsinstitutet bevakar Strama utvecklingen av antibiotikaresistens. Antalet fall av MRSA fortsatte att öka i Sverige, preliminärt anmäldes 1060 fall år 2006 jämfört med 973 år 2005. Detta innebär en ökning med knappt 9 % vilket dock innebär att ökningstakten förefaller lägre jämfört med 38 % föregående år. Hälften av alla fall uppgavs vara smittade i Sverige, 28 % utomlands och för 22 % saknades uppgift. Inga nya stora utbrott upptäcktes under året.

Strama har via ARG och "agensgruppen" på SMI verkat för att förbättra kvaliteten på indata som rapporteras i SmiNet2 samt att återrapportering av epidemiologiska typningsresultat ska förbättras bl.a. via SMIs hemsida. Strama har även tagit över ett uppdrag från Socialstyrelsen att färdigställa ett kunskapsunderlag om förebyggande åtgärder för MRSA i samhället.

För första gången har MRSA påvisats hos svenska husdjur. Rapport om MRSA-infektion hos opererad hund föranledde att Strama sammankallade till samverkansmöte med SVA, SMI och Socialstyrelsen vilket följdes av ytterligare möten med Smittskyddsläkaren, miljö- och hälsoskyddsnämnden och Arbetsmiljöverket. Resultatet blev bl.a. att MRSA klassas som zoonos och därmed blir föremål för fortsatta strategiska diskussioner i zoonosrådet.

En ökad förekomst enterobacteriaceae (tarmbakterier) som bildar Extended Spectrum Betalactamase – ESBL- rapporterades från flera håll i landet. I Uppsala såg man ett utbrott med ESBL-bildande Klebsiella utgången från Akademiska sjukhuset. Detta föranledde Strama att sammankalla till telefonkonferens med berörda parter. Pga den ökande problematiken införs anmälningsplikt av ESBL enligt smittskyddslagen from 2007-02-01.

Situationen beträffande pneumokocker med nedsatt känslighet för penicillin (PRP), 631 anmälda fall jämfört med 663 år 2005, liksom för vancomycinresistenta enterokocker (VRE), 25 anmälda fall jämfört med 35 året innan, var väsentligen stationär enligt preliminär bedömning.

Stramas ledning

Styrelse

Enligt instruktionen ska Strama ledas av en styrelse bestående av ordförande och nio andra ledamöter. Regeringen har utsett Otto Cars till ordförande, övriga ledamöter har utsetts av Smittskyddsinstitutets (SMIs) styrelse. Förslag på ledamöter har lämnats av Socialstyrelsen, Smittskyddsinstitutet, Läkemedelsverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, Sveriges Kommuner och Landsting och Apoteket AB. För övriga tre ledamöter har SMIs styrelse beslutat inhämta förslag från Referensgruppen för antibiotikafrågor(RAF), Svensk förening för vårdhygien och Smittskyddsläkarföreningen.

Styrelsens ledamöter är:

Otto Cars, Uppsala Universitet, (ordförande).

Anders Tegnell, Socialstyrelsen

Lars Engstrand, Smittskyddsinstitutet

Charlotta Edlund, LäkeMedelsverket

Christina Greko, Statens Veterinärmedicinska Anstalt

Gabriella Kollander Fällby, Sveriges Kommuner och landsting

Anders Carlsten, Apoteket AB

Inga Odenholt, Referensgruppen för Antibiotikafrågor

Rolf Lundholm, Svensk Förening för Vårdhygien

Hans Fredlund, Smittskyddsläkarföreningen

Alla ledamöterna är valda på tre år, på personliga mandat utan suppleant. Styrelsens första möte ägde rum 1 februari 2007.

Den tidigare nationella Stramagruppen hade ett möte under våren 2006 men har därefter avvecklats.

Ledningsgrupp

Basen för det nationella arbetet utgörs av de i landstingen organiserade lokala Strama-grupperna. I den årliga verksamhetsplanen är Stramas fortlöpande arbete indelat i verksamhetsområden med områdesansvariga. Dessa ansvariga utses av Stramas ordförande och ingår i en ledningsgrupp (LG) där det nationella arbetet samordnas med stöd av ett kansli placerat vid SMI. Utöver den fast anställda personalen utses medlemmarna i LG för ett år i sänder. Ekonomisk ersättning till medlemmar i LG som inte är anställda av Strama, regleras i avtal mellan arbetsgivaren och Strama.

Den fast anställda personalen i Strama har under 2006 utökats med en halv överläkartjänst, en hel apotekartjänst och en halv kanslistjänst.

Öppen vård

Diagnos-förskrivningsstudier är viktiga för att kunna avgöra om antibiotika används rationellt. Arbetet har fortsatt med att utforma ett förslag till gemensam definition och terminologi av infektionsdiagnoser inom öppen vård som en förutsättning för att kunna göra uttag ur journalsystemen som blir jämförbara över landet. Under 2007 ska en datorbaserad pilotstudie genomföras som också är tänkt att ersätta de av Strama tidigare genomförda manuella förskrivningsstudierna inom öppen vård.

Genom att analysera data över antibiotikaförbrukning och vissa infektionsdiagnoser från registret för sjukhusvårdade barn (0-14 år) har möjligheten av ökade infektionskomplikationer på grund av underbehandling med antibiotika värderats. Någon sådan risk har inte kunnat påvisas med tillgängliga data. Trots en nästan halverad antibiotikaförbrukning sågs en nedgång i antalet sjukhusvårdade barn för diagnoserna akuta mastoiditer, sinuiter och tonsilliter.

Strama arrangerade i samarbete med LäkeMedelsverket en workshop om behandling av urinvägsinfektioner. Ett slutdokument med nya behandlingsrekommendationer håller nu på att sammanställas. Strama deltog också i den workshop om antibiotikaanvändning under graviditet och som ledde till nya behandlingsrekommendationer.

Sluten vård

Arbetet med nätverket inom Strama slutenvård, Strama-S, har fortsatt. Genom stora punktprevalensundersökningar (PPS) inom somatisk slutenvård har unika data genererats som givit en nationell överblick över prevalensen och fördelningen av bland annat vårdrelaterade infektioner och användning av antibiotikaprofylax. Vid utvärderingen av PPS 2003 och 2005 identifierades tre områden inom vilka förskrivningsmönster och -orsaker kunde förbättras; längden av peroperativ profylax, antibiotikaval vid samhällsförvärdad lunginflammation, diagnostik och terapival vid nedre urinvägsinfektion.

Under året gjordes ett utskick till alla läkare inom den slutna somatiska vården med information om de tre interventionsområdena. Effekten av interventionerna kommer att kunna bedömas när sammanställningen av den senaste punktprevalensstudien, PPS2006, har slutförts. PPS 2006 blev en stor framgång där cirka 75 % av alla ineliggande patienter inom slutenvården ingick i undersökningen. I de tre studierna finns sammanlagt data över antibiotikaterapin för 13 400 behandlade patienter.

Interventioner och fördjupningsstudier

Under året har en enkätundersökning om allmänhetens kunskaper/attityder till antibiotikaanvändning genomförts. Undersökningen bygger på 750 telefonintervjuer utifrån en strukturerad intervjuguide med påstående och fasta svarsalternativ. Delar av materialet har analyserats och visar bland annat att 93 procent av de intervjuade någon gång använt antibiotika. Resultaten från undersökningen håller på att sammanställas i en artikel.

Analys och sammanställning pågår också av tidigare insamlat intervjumaterial med allmänläkare och sjukhusläkare och deras syn på antibiotikaresistens. Stora variationer ses hos båda grupperna i deras syn på om antibiotikaresistens bedöms vara ett allvarligt problem eller inte. Under året påbörjades också en kvalitativ intervjustudie med läkare och deras syn på handhygien.

En första analys har genomförts av antibiotikaförskrivningsdata från Socialstyrelsens läkemedelsregister. Analysen visar att 24 procent av Sveriges befolkning köpt ut antibiotika någon gång under perioden juli 2005 till juni 2006. Stora variationer ses mellan olika län.

Två artiklar som behandlar självmedicinering (definierad som köp utan recept på apotek eller användande av tidigare utköpt antibiotika under en ny sjukdomsepisod) av antibiotika i 19 europeiska länder har publicerats. Projektet var finansierat från EU. Svarefrekvensen var högst i Sverige samtidigt som förekomsten av självmedicinering var lägst tillsammans med Holland. Studien visade också att förskrivna antibiotika styr senare självmedicinering.

Vetenskaplig omvärldsbevakning

Ett tjugotal vetenskapliga tidskrifter samt olika nyhetsbrev inom antibiotikaområdet bevakas kontinuerligt. Exempel på områden som övervakas är interventioner kring antibiotikaanvändning eller antibiotikaresistens, resistensutveckling, medicinska och ekonomiska konsekvenser av antibiotikaresistens, diagnostik av infektionssjukdomar och behandlingsrutiner. Ett urval av studier skickas till Stramas ledningsgrupp för kännedom. Studier med ny kunskap eller andra viktiga budskap refereras och kommenteras i Stramas elektroniska nyhetsbrev Strama-nytt. Under 2006 utkom fem nummer.

Kliniska prövningar

Den kliniska prövning som planerades under 2005 startade planenligt i januari 2006. Studiens frågeställning är behandlingstidens längd vid akut njurbäckeninflammation hos kvinnor. Under året har ett så kallat initieringsbesök gjorts hos alla 20 deltagande infektionskliniker och mikrobiologiska laboratorier för grundlig genomgång av studieprotokollet. Vid årsskiftet hade 73 patienter inkluderats i studien. Studien inspekterades utan anmärkningar av Läkemedelsverket i november.

Vårdhygien

Diskussioner har förts mellan Strama, Socialstyrelsen, Smittskyddsinstitutet och Svensk Förening för Vårdhygien för att finna former för samordning av det nationella arbetet inom vårdhygien. Dessa diskussioner kommer att fortsätta och vägledas av parternas respektive uppdrag.

Iva-Strama

Implementeringen av IVA-Strama i SIR, Svenskt Intensivvårdsregister, har fortsatt. Central insamling av antibiotikaförbrukningsdata för respektive IVA har skett och validerats. Ett demografi-formulär har reviderats och fångar nu upp data som beskriver strukturella aspekter av svensk intensivvård, inklusive avvikeleregistrering. Personnummerbaserade mikrobiologiska data från 6 laboratorier har importerats till SIR och samkörts med IVA-komplikations data. Detta möjliggör analys av samband mellan infektionsorsak, antibiotikaresistens, infektionsrelaterade IVA-komplikationer och mortalitet. På sikt är

ambitionen att importera mikrobiologiska data för alla patienter på svenska intensivvårdskliniker. Detta skulle innebära unika möjligheter att prospektivt följa riskfaktorer och mortalitet vid IVA-förvärvade infektioner inklusive betydelsen av antibiotikaresistens och antibiotikaval.

Lokala grupper

För närvarande finns 33 lokala Strama-grupper i landet. Enligt en enkät som gjordes i januari 2006 hade 18 grupper ett organiserat Strama-arbete även inom slutenvård. Två kontaktpersoner för de lokala grupperna ingår i Stramas ledningsgrupp. Genom dessa har ledningsgruppen en kontinuerlig dialog med grupperna och protokoll och agendor från ledningsgruppens möten sprids till gruppernas medlemmar.

En miljon kronor av årets anslag har delats ut till stöd för lokala projekt, nedan ges exempel:

- Minskad överanvändning av antibiotika i öppenvård genom förbättrad diagnostik av virala luftvägspatogener.
- Utvärdering av klinisk användbarhet av PCR i svalg för Mykoplasma pneumoniae och Chlamydia pneumoniae.
- Kartläggning av rationell nivå för antibiotikaförskrivning i en svensk barnpopulation.
- Epidemiologi och riskfaktorer för spridning av penicillinresistenta pneumokocker (PRP) på daghem i Skåne.
- Sår, antibiotikabehandling, resistenta stammar och basala hygienrutiner – en kartlägningsstudie omfattande fem akutsjukhus och äldreboenden i fem kommuner i Skåne, samt primärvården i Skåne nordost.

Övriga projekt

Databearbetningen av materialet från studien om huruvida användning av handsprit inom förskolan kan påverka infektionsläget hos barnen har krävt en större insats än beräknat. Ett första manus är nu under slutbearbetning.

En intervention i Kronobergs län, att inte förskriva trimetoprim vid urinvägsinfektion, avslutades i september. För närvarande analyseras materialet och en första publikation beräknas vara färdig under 2007.

Strama har också bidragit till en kartläggning av förekomsten av resistens hos bakterier hos friska svenska hundar och att undersöka om det finns friska hundar som är bärare av MRSA. Studien har genomförts av Statens Veterinärmedicinska Anstalt.

Föreläsningar och symposier

I det årliga mötet för medlemmar i de lokala Strama-grupperna deltog cirka 125 personer. På mötet presenterades Stramas utbildningspaket för primärvården: färdiga presentationer och bakgrundsdocument (aktuella riktlinjer, meta-analyser, viktiga studier) om otit, sinuit, tonsillit och akut bronkit. Materialet delades ut till alla deltagare för användning i det lokala utbildningsarbetet.

Strama arrangerade tillsammans med Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting samt Svensk Förening för Vårdhygien en temadag på temat "Vårdrelaterade infektioner och antibiotikaresistens kan begränsas". Avsikten var att samla olika befattningshavare inom kommunal omsorg och hälso- och sjukvård för att diskutera hur vårdrelaterade infektioner och antibiotikaresistens kan stoppas inom äldreomsorg och -vård. Nästan 300 deltagare från stora delar av landet deltog. Det rådde enighet att generell tillämpning av basala hygienrutiner förmodligen är den enskilt viktigaste åtgärden för att minska risken för vårdrelaterade infektioner och spridning av resistenta bakterier.

På årets Läkemedelskongress deltog Strama med föredragshållare och monter. Arrangörerna hade till kongressen låtit utföra en Temo-undersökning som på kongressens pressmöte, på arrangörernas önskan, kommenterades av Stramas ordförande. Medlemmar i Stramas ledningsgrupp har under året dessutom deltagit med föredrag på ett flertal konferenser och utbildningar.

Andra aktiviteter

Stramas hemsida används för att sprida aktuell information och material. Via hemsidan distribueras också vårt nyhetsblad till cirka tusen prenumeranter.

Läkarsällskapets Referensgrupp för Antibiotikafrågor, RAF, utgör Stramas expertgrupp i antibiotikafrågor. RAF och Strama har en arbetsgrupp som sammanträder regelbundet per telefon för att handlägga aktuella frågor och fördela uppgifter mellan sig. För detta ersätter Strama RAF:s vetenskapliga handläggare.

I maj presenterades Swedres 2005. Rapporten är den femte i ordningen och innehåller data och analyser av Sveriges antibiotikaförsäljning och resistensläge. Även denna utgåva gjordes i samarbete med SVARM-rapporten från Statens Veterinärmedicinska Anstalt.

Strama har initierat regelbundna diskussioner med Socialstyrelsen och Smittskyddsinstitutet för samordning av arbetet mot antibiotikaresistens

Internationella aktiviteter

EU-projektet GRACE fortsätter sitt arbete med att studera behandlingen av nedre luftvägsinfektioner och Strama var i oktober värd för ett samordningsmöte.

Strama har också under året fortsatt deltagit i ESAC och de två delprojekt som utformats inom öppen respektive slutna vård. Till det senare har Strama-S bidragit med det program som användes vid våra PPS. En europeisk PPS genomfördes under juni med deltagande av ett sjukhus från vardera 20 länder.

IVA-Stramas webb applikation har vidareutvecklats i EU-projektet IPSE, Improving Patient Safety in Europe. Dataworkshop har genomförts tillsammans med företrädare för ett 15-tal länder.

För Strama

Otto Cars
Ordförande

Ekonomisk uppföljning för Strama 2006

Intäkter	tkr
Intäkt av anslag	10 000
Intäkter av avgifter	152
<i>Summa intäkter</i>	<i>10 152</i>
Kostnader	
Kostnader för personal	2 363
Administrativa kostnader*	1 791
Nationella och lokala utvecklingsprojekt och forskning	5 330
Informations- och utbildningsinsatser	925
<i>Summa kostnader</i>	<i>10 409</i>
Intäkter av avgifter	- 152
<i>Intäkter av anslag</i>	<i>10 257</i>
* häri ingår lokaler, inventarier, IT, ekonomihantering, telefon, porto, tryck-kostnader	